

In nieuwe glorie hersteld

Na bijna een eeuw van aanpassingen was er weinig feestelijks meer aan concertgebouw De Vereniging. Braaksma & Roos Architectenbureau bracht de oorspronkelijke allure terug, in eigentijdse vorm.

De Vereniging ligt aan het Nijmeegse Keizer Karelplein en staat internationaal bekend om zijn goede akoestiek. Architect Oscar Leeuw ontwierp het gebouw in 1914 als multifunctionele sociëteit en concertgebouw, maar van de oorspronkelijke kwaliteit en heldere

structuur van het rijksmonument was een krappe eeuw na de bouw weinig meer over. De vele aanpassingen om tegemoet te komen aan veranderende gebruikerseisen, hadden geresulteerd in een verrommeld gebouw, geplaagd door een onduidelijke routing. Met het hon-

derjarig bestaan in zicht riep exploitant Keizer Karel Podia de hulp in van Braaksma & Roos Architectenbureau. Projectarchitect Simon Streit: "Wij kregen in 2011 de vraag of we naar het gebouw wilden kijken. We hebben een schetsmatige verkenning van de proble-

Opdrachtgever **Gemeente Nijmegen**
Architect **Braaksma & Roos Architectenbureau**
Ontwerp maatwerkmeubilair **Peter Sas Architecten**
Interieurbouw **Van der Plas Meubel & Project**
Ontwerp verlichting **Beersnielsen lighting designers**
Vloer hal en foyer **Duracryl**
Landschapsontwerp **Marlies van Diest**
Bouwmanagement **PRO Consultants**
Advies constructie **Croes Bouwtechnisch Ingenieursbureau**
Advies installaties **K&R Constultants**
Advies akoestiek **Peutz**
Advies theater **Theateradvies B.V.**
Advies horeca **Moerkerk Advies**
Aannemer **De Bonth van Hulten, Homij, BAM Techniek, StaPoTech, Schakel Schilderbedrijf**
Oppervlak **10.000 m²**

men gedaan, en op grond daarvan een totaalmasterplan opgesteld en een routekaart gemaakt voor de grootscheepse renovatie en verduurzaming van het gebouw.”

Om het gebouw werkelijk te doorgronden was meer nodig dan architectuurhistorisch onderzoek alleen: het team van Braaksma & Roos verdiepte zich ook in de reeks aanpassingen, die door de jaren heen als 'symptoombestrijding' gedaan waren en ten koste gingen van de samenhang. Architectuurhistoricus

Lucia Van der Horst: “De Vereniging is bijna 100 jaar oud, in deze periode hebben er veel verbouwingen plaatsgevonden met als resultaat een chaotische indeling, onlogische trappenhuisen en ‘knopen’ in de doorstroom. De heldere opzet en de feestelijke uitstraling van het oorspronkelijke ontwerp waren verdwenen.”

Publieksruimtes

Braaksma & Roos richtte zich niet op de reconstructie van wat er ooit was,

maar op het creëren van een verwelkomend en leesbaar gebouw dat klaar is voor de toekomst. Streit: “We wilden het gebouw niet in de oorspronkelijke staat terugbrengen, aangezien het inmiddels aan veranderde eisen moest voldoen. Omdat de Vereniging tijdens de verbouwing open moest blijven hebben we de werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd.”

Allereerst vond er een integrale restauratie en verduurzaming van het gebouw plaats, waarbij moderne instal-

FOTO LINKS

De grote zaal van De Vereniging staat internationaal bekend om zijn goede akoestiek.

FOTO BOVEN

Braaksma & Roos bracht de oorspronkelijke rijke uitstraling van de grote ontvangstfoyer terug.

FOTO ONDER

De Vereniging, met Grand Café en terras aan de tuin. Braaksma & Roos herstelde de relatie tussen het gebouw en zijn omgeving.

FOTO BOVEN
Gebaseerd op de verschillende periodes is voor het interieur een hedendaags kleurenpalet samengesteld met de allure van weleer.

FOTO ONDER
Braakma & Roos Architecten verbeterde de routing in het gebouw, onder meer door het aanleggen van een nieuwe bypass.

laties uiterst nauwkeurig en zo goed als onzichtbaar in de bestaande constructie zijn gepast. Daarna waren de publieksruimtes aan de beurt, te beginnen bij de grote ontvangstfoyer, ooit het hart van het gebouw. Van der Horst: “Hier lag inmiddels een zwaar interieur overheen, met een donkere leistenen vloer en een schrootjes plafond uit de jaren zeventig en tachtig.” Braakma & Roos bracht de oorspronkelijke rijke uitstraling van de foyer terug. Van der Horst: “De foyer dateert uit 1914–1915, een periode waarin veel kleur werd toegepast. De restauratieschilder heeft kleurenonderzoek gedaan, dit leverde aanknopingspunten op voor het nieuwe kleurenpalet. Bijvoorbeeld okerkleurige, bruine en groene tinten in de deurlijsten, en wit en roze-tinten. Zwart was aanwezig in de natuurstenen lijsten en pilaren. Gebaseerd op de verschillende periodes hebben we een melange samengesteld, wat resulteert in een hedendaags kleurenpalet met de allure van toen.” De oorspronkelijke marmeren vloeren van de hal en foyer zijn tijdens de jaren 70 vervangen door leisteen, maar voldeden in uitstraling en afwerking niet aan de eisen voor het gewenste resultaat. Streit: “We hebben gekeken naar het verleden, maar het materiaal moest toekomstbestendig zijn. Om die reden ligt hier nu een vloer van Duracryl, met een terazzo-achtige uitstraling.” Ook de maatwerkverlichtingsarmaturen verwijzen in vorm en materiaal naar de begintijd van concertgebouw De Vereniging.

Helderheid en logica

Braakma & Roos Architecten verbeterde de routing in het gebouw, en dat was hard nodig. De vele aanpassingen hadden ervoor gezorgd dat belangrijke voorzieningen zoals garderobe en toiletten terecht waren gekomen op plaatsen waar ze de doorstroom van het publiek belemmerden. Deze functies zijn nu logisch rondom de ontvangstfoyer gegroepeerd dankzij de aanleg van een nieuwe bypass. Streit: “Dit was technisch een mega-ingewikkelde klus, want het stucwerk in het gebouw mocht niet scheuren als gevolg van de werkzaamheden. Daarnaast bestond de kans dat de bouw stilgelegd moest worden

in geval er Romeinse resten zouden opduiken. Gelukkig gebeurde dit niet.” Ook de verbinding tussen de centrale foyer en het Grand Café en de relatie tussen binnen en buiten is hersteld. Van der Horst: “Vóór de verbouwing was de bar tot een soort obstakel tussen foyer en Grand Café verworden. Wij wilden de helderheid en logica in de ruimte terugbrengen, zodat in de pauzes tijdens voorstellingen de bar een uitgifteplek

kon zijn, geen buffer die de doorstroom belemmert.” In het ontwerp van Braaksma & Roos Architecten vormt de kleurrijk gedecoreerde bar nu een logische schakel tussen de foyer en het Grand Café. Door de glazen achterwand van de bar blijft de transparantie behouden. De verschillende kleuren glas lichten 's avonds op als een lantaarn. Bij het interieurontwerp voor het Grand Café is goed

gekeken naar de oorspronkelijke situatie. Van der Horst: “Deze ruimte had hele sierlijke kolommen en een relatie met de tuin. Het Grand Café was door de jaren heen in drie fases uitgebreid. We hebben alle extra toegevoegde lijnen eruit gehaald, en een nieuw maatwerk interieur met art déco elementen ontworpen. Het is een warme plek geworden met een heerlijk uitzicht op de tuin en het Keizer Karelplein.”

FOTO LINKSBOVEN
In het ontwerp van Braaksma & Roos Architecten vormt de kleurrijk gedecoreerde bar nu een logische schakel tussen de foyer en het Grand Café.

FOTO ONDER
Bij het interieurontwerp voor het Grand Café is goed gekeken naar de oorspronkelijke situatie.

Vernieuwde backstage

De concertzaal van de Vereniging werd sinds de opening in 1915 geprezen om zijn akoestische kwaliteiten, die vergelijkbaar waren met het concertgebouw in Amsterdam en de Musikverein in Wenen. Helaas hadden de vele verbouwingen ook hier hun tol geëist. Streit: “We hebben samen met akoestisch adviseur Peutz een nieuw ontwerp voor het podium gemaakt. Akoestiek is vanzelfsprekend een van de belangrijkste punten bij een concertzaal, dus de lat lag hoog. Dankzij onder andere nieuwe klankkaatsers, een nieuw plafond en een nieuwe panelenwand is de akoestische kwaliteit meer dan gewaarborgd: volgens het Gelders Orkest is de akoestiek in de Grote Zaal nu nog beter dan hij al was.”

FOTO BOVEN
De opvallende ronde vorm van de expeditie-ingang is afgeleid van de trappentorens van het monument.

FOTO ONDER
Met de uitbreiding voor inpandige loading docks ontstond gelegenheid voor de realisatie van een ruime multifunctionele zaal op de eerste verdieping.

Ook de rommelige en hokkerige backstage moest nodig aangepakt worden. Het kleine oppervlak voldeed niet meer voor het huidige intensieve gebruik door grote groepen. Daar kwam bij dat de rondgang om de Grote Zaal geblokkeerd werd door de vele niveaoverschillen. Van der Horst: "De backstage maakte onderdeel uit van het rijksmonument, maar om het te kunnen vergroten moest er wel iets van gesloopt worden. We hebben in het nieuwe ontwerp qua typologie, vormgeving en materialisering een logische aansluiting op het rijksmonument gezocht, bijvoorbeeld in het metselwerk en de detaillering, zoals het zink van de trappentuizen." De loading docks, die vroeger buiten waren, bevinden zich nu in het gebouw om binnen de geldende geluidsnormen te vallen. De opvallende ronde vorm van de expeditie-ingang is afgeleid van de trappentorens van het monument. De nieuwe, grotere backstage biedt meer ruimte aan de artiesten, met moderne foyers en comfortabele kleedkamers. Braaksma & Roos verwijderde smalle doorgangen en niveaoverschillen, en met uitbreiding voor inpandige loading

FOTO LINKS
Met zijn grote ramen is de verdieping een lichte ruime oase met een prachtig uitzicht op de stad.

LINKSONDER
Doorsnede van het gebouw.

RECHTSONDER
Plattegrond huidige situatie en plattegrond voor renovatie.

docks ontstond gelegenheid voor de realisatie van een ruime multifunctionele zaal op de eerste verdieping. Met zijn grote ramen is de verdieping een lichte ruime oase met een prachtig uitzicht op de stad. Streit: “De artiesten worden niet langer in een klein kamertje weggestopt, maar hebben nu hun eigen stadsbalkon.”

Groene omgeving

Als laatste onderdeel van het masterplan zal het landschapontwerp van Marlies van Diest de komende jaren de relatie van De Vereniging met zijn omgeving

versterken. Hierbij ligt de nadruk op de inbedding van het gebouw in de stad, en op het herstellen van de verloren exclusiviteit van de parkachtige ruimte. Van der Horst: “Het afsluitende karakter van de monumentale hekken wordt verzacht door een nieuw begroeid talud, waardoor het gebouw als het ware op een presenteer kussen terecht komt. Dit komt de verbinding met de stad ten goede. Het terrein tussen De Vereniging en het Keizer Karelplein is aflopend: dit niveauverschil wordt vloeiend opgelost door natuurlijk verlo-

pende paden. Dankzij het aanleggen van verhoogde beplantingsvakken ontstaat er een vlakke tuinruimte om het gebouw, dat zo opnieuw in een groene omgeving komt te liggen.”

www.braaksma-roos.nl

